

Varjo-hankkeen seminaari 27.1.2016 Oulu

*YTM Anna Nikupeteri, yliopisto-opettaja
Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, sosiaalityö*

ERON JÄLKEISEN VAINON UHRIN KOHTAAMINEN PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ

Tiivistelmä

Esityksessä tarkastelen eron jälkeisen vainon kohteena olevien naisten kokemuksia vainosta ja miten he ovat kokeneet tulleen kohdatuiksi palvelujärjestelmässä. Tutkimus perustuu 20 entisen kumppanin vainon kohteena olevan naisen haastatteluihin. Lisäksi tutkimuksessa on käytetty täydentävänä aineistona 13 lapselta tai nuorelta erilaisin menetelmin kerättyä aineistoa (toiminnalliset ryhmät, yksilö ja sisarusparihaastattelut, äiti-lapsi terapia). Tutkimuksessa vainon määrittely asettuu linjaan rikoslain määrittelyn kanssa: ”Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *vainoamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.” RL 25: 7 a § (13.12.2013/879)

Vaino ilmenee pakottavana kontrollointina ja systemaattisena uhrin yksityisen ja julkisen elämän terrorisointina. Teot muodostavat mielivaltaisen verkon. Ne voivat kohdistua varsinaisen kohteen lisäksi lapsiin, sukulaisiin, ystäviin ja viranomaisiin. Vainoaja voi käyttää naisen läheisiä vallan ja hallinnan välineenä, jotta saisi halutunlaisen otteen kohteeseensa.

Vaikka eron jälkeinen vaino tunnistetaan aiempaa paremmin, viranomaiset saattavat tulkita sitä edelleen esimerkiksi huoltoriidaksi tai vieraannuttamiseksi. Ammattilaiset voivat usein kokea keinottomuutta vainoon puuttumisessa tai jos keinoja on, ne eivät välttämättä ole riittäviä ja tehokkaita. Toimivien auttamiskäytäntöjen puute voi vaarantaa uhrin tilannetta entisestään ja siirtää vastuuta uhrille vainon kanssa selviämisestä. Tiedon puute vainosta ilmiönä voi aiheuttaa sen, että vaino voidaan ymmärtää väärin tai sivuuttaa avunhakuprosesseissa.

Avun saamisen kannalta on tärkeää, että vaino mielletään suunnitelmalliseksi ja pitkäkestoiseksi väkivallaksi, joka muodostuu usein monista yksittäisistä väkivaltaisista ja ei-väkivaltaisista teoista. Ammattilaisille vainotilanteet voivat näyttäytyä kiistanalaisina, monitulkintaisina ja epävarmoina. Vainotapauksiin liittyy usein osallisten ristiriitaisia todellisuudenkuvauksia ja ammattilaiset joutuvatkin työskentelemään epävarman tiedon kanssa. Vainoon puuttuminen edellyttääkin jatkuvaa tiedon etsimistä ja rakentamista uhrin tilanteesta. Moniammatillinen yhteistyö on tärkeää epävarman tiedon täydentämisessä sekä riskin arvioinnissa.

Kirjallisuutta

- Bennet Cattaneo Lauren, Cho Sarah & Botuck Shelly (2011). Describing intimate partner stalking over time. An effort to inform victim-centered service provision. *Journal of Interpersonal Violence* 26(17): 3428–3454.
- Blacklock, Neil & Phillips, Ruth (2015). Reshaping the Child Protection Response to Domestic Violence Through Collaborative Working. Teoksessa Stanley, Nick & Humphreys, Cathy (toim.): *Domestic Violence and Protecting Children. New Thinking and Approaches*. Jessica Kingsley Publishers. London, 196–212.
- Broadhurst, Karen & Hall, Chris & Wastell, Dave & White, Sue & Pithouse, Andy (2010). Risk, Instrumentalism and the Humane Project in Social Work: Identifying the Informal Logics of Risk Management in Children’s Statutory Services. *British Journal of Social Work* 40(4), 1046–1064.
- Forsberg, Hannele & Autonen-Vaaraniemi, Leena (toim.) (2012) *Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily ja sosiaalityö. Vastapaino. Tampere*.
- Forsberg, Hannele & Pösö, Tarja (2009). Valvottujen tapaamisten näyttäminen. Teoksessa Jallinoja, Riitta (toim.): *Vieras perheessä kirjassa*. Gaudeamus. Helsinki, 146–161.
- Ellonen, Noora & Pösö, Tarja (2014). Hesitation as a system response to children exposed to violence. *International Journal of Children’s rights* 22 (4), 730–747.
- Holt, Stephanie (2015). Focusing on Fathering in the Context of Domestic Abuse. Children’s and Fathers’ Perspectives. Teoksessa Stanley, Nick & Humphreys, Cathy (toim.): *Domestic Violence and Protecting Children. New Thinking and Approaches*. Jessica Kingsley Publishers. London, 166–181.
- Honkasalo, Marja-Liisa (1999). What is Chronic is Ambiguity. Encountering Biomedicine with Long-Lasting Pain. *Suomen Antropologi* 24(4), 75-92.
- Hurtig, Johanna (2013). Murretuista murtajiksi – muutoksia vanhoillislestadiolaisten naisten yhteisösuhteissa ja toimijuudessa. Teoksessa Virokannas, Elina & Väyrynen, Sanna (toim.): *Varjoja naiseudessa*. Unipress. Kuopio, 113–147.
- Hurtig, Johanna, Anna Nikupeteri & Merja Laitinen (2014). Väkivallan kohtaaminen rakenteellisenä oikeudenmukaisuuden kysymyksenä. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.): *Rakenteellinen sosiaalityö*. Kuopio: Unipress, 250–280.
- Ikonen-Varila, Merja (2005). Muuttaako työelämä moraalialia vai moraalii työelämää? Teoksessa Pirttilä-Backman, Anna-Maija & Ahokas, Marja & Myyry, Liisa & Lähteenoja, Susanna (toim.): *Arvot, moraalii ja yhteiskunta. Sosiaalipsykologisia näkökulmia yhteiskunnan muutokseen*. Helsinki: Gaudeamus, 95–114.
- Keeling June & van Wormer Katherine(2012). Social worker interventions in situations of domestic violence: What we can learn from survivors’ personal narratives? *British Journal of Social Work* 42(7): 1354–1370.
- Metteri, Anna (2012). Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö. *Acta Universitatis Tamperensis* 1778. Tampere University Press. Tampere.
- Metteri, Anna (2000). Sosiaalityön vaikeiden tilanteiden tutkiminen. Asiantuntijatyön moraalii ja politiikka. Teoksessa Karvinen, Synnöve, Pösö, Tarja & Satka, Mirja (toim.): *Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suunnistuksia*. SopHi. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä, 237–261.
- Morris, Anita (2009). Gendered Dynamics of Abuse and Violence in Families: Considering the Abusive Household Gender Regime. *Child Abuse Review* 18 (6), 414–427 Pösö, Tarja (2012). Epilogi. Teoksessa Forsberg, Hannele & Autonen-Vaaraniemi, Leena (toim.): *Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily ja sosiaalityö. Vastapaino. Tampere*, 169–173.
- Nikupeteri, A & Laitinen, M. 2015: *Children’s Everyday Lives Shadowed by Stalking: Postseparation Stalking Narratives of Finnish Children and Women*. *Violence and victims* 30 (5): 830–845.
- Nikupeteri, A. & Laitinen, M. 2013: *Naisiin kohdistuva eron jälkeinen vaino parisuhdeväkivaltana*. *Naistutkimus-Kvinnoforskning* 26(2), 29–43.

- Nikupeteri, Anna & Tervonen Harriet & Laitinen Merja (2015) Eroded, Lost or Reconstructed? Security in Finnish Children's Experiences of Post-Separation Stalking. *Child Abuse Review* Vol. 24: 285–296 (2015) The Special Edition on Children's Safeguarding and Domestic Abuse. Published online in Wiley Online Library (wileyonlinelibrary.com) DOI: 10.1002/car.2411
- Stark, Evan (2007): *Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life*. Oxford University Press. New York, Oxford.
- Stark, Evan (2009). Rethinking Custody Evaluation in Cases Involving Domestic Violence. *Journal of Child Custody* 6(3-4), 287-321
- Radford, Lorraine & Hester, Marianne (2015). More Than a Mirage? Safe Contact for Children and Young People Who Have Been Exposed to Domestic Violence. Teoksessa Stanley, Nick & Humphreys, Cathy (toim.): *Domestic Violence and Protecting Children. New Thinking and Approaches*. Jessica Kingsley Publisher. London, 112–129
- Virkki, Tuija, Husso Marita, Notko Marianne, Holma Juha, Laitila Aarno & Mäntysaari Mikko (2011). Lähisuhdeväkivallan kehystäminen erikoissairaanhoidossa: puuttumisen ja muutoksen mahdollisuudet. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 48(4), 280-293
- Weller Michelle, Lorraine Hope and Sheridan Lorraine (2013). Police and public perceptions of stalking: The role of prior victim-offender relationship. *Journal of Interpersonal Violence* 28(2): 320–339.

Yhteystiedot

Anna.Nikupeteri@ulapland.fi

Lapin yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
PL 122
96191 Rovaniemi